

Fullmäktige uppdrag och spelregler

Utbildning för Landstingsfullmäktige
14 november 2018

Chefsjurist
Kerstin.Cederberg@ltdalarna.se

Landstingets/Regionens uppdrag

Vilket mandat har fullmäktige?
Landstingsplanen

Fullmäktiges mandat

Fullmäktige är landstingets/regionens högsta beslutande organ

Fullmäktige får i grunden sitt mandat genom

- Regeringsformen och
- Kommunallagen

Regeringsformen 1 kap 1 §

- All offentlig makt i Sverige utgår från folket.
- Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom **kommunal självstyrelse**
- Den offentliga makten utövas under lagarna

Regeringsformen 1 kap 2 §

- Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.
- Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. **Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.**

Regeringsformen 1 kap 2 § forts.

- Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.
- Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.
- Det allmänna ska verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.

Regeringsformen 1 kap 2 § forts.

- Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.
- Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

Landstinget/Regionen är en regional kommun

Regeringsformen 1 kap 7 §

I riket finns kommuner på lokal och regional nivå.

Kommunallagen 1 kap 1 §

Sverige är indelat i kommuner och landsting

Allmänna befogenheter och lokaliseringsprincipen KL 2:1

Kommuner och landsting får själva ha hand om **angelägenheter av allmänt intresse** som har **anknytning** till kommunens eller **landstingets område** eller deras **medlemmar**.

Uppgifter som andra ska ha hand om KL 2:2

Kommuner och landsting **får inte** ha hand om sådana angelägenheter som enbart **staten**, en annan **kommun**, **ett annat landsting** eller **någon annan** ska ha hand om.

Likställighetsprincipen

KL 2:3

Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Förbud mot beslut med tillbakaverkande kraft KL 2:4

Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft **till nackdel** för medlemmarna. Sådana beslut får dock fattas om det finns synnerliga skäl för det.

Fullmäktiges uppgifter KL 5:1

Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen eller landstinget, främst

1. mål och riktlinjer för verksamheten,
2. budget, skatt och andra viktiga ekonomiska frågor,
3. nämndernas organisation och verksamhetsformer,
4. val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar,
5. val av revisorer,
6. grunderna för ekonomiska förmåner till förtroendevalda,
7. årsredovisning och ansvarsfrihet,
8. folkomröstning i kommunen eller landstinget, och
9. extra val till fullmäktige.

Fullmäktige beslutar också i andra ärenden som anges i denna lag eller i andra författningar.

Landstinget/Regionen får också sina mandat genom

- Hälsa- och sjukvårdslagen
- Tandvårdslagen
- Lag om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården
- Kollektivtrafiklagen
- Lagen om regionalt utvecklingsansvar

- Skollagen
- Förordning om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

Regionplanen KL 11:5

Kommuner och landsting ska varje år upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår).

Budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Budgeten ska också innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Budgetåret ska då alltid vara periodens första år.

Regionplanen - ett politiskt styrdokument

Landstingsplanen för åren 2018 - 2020 beslutades i juni 2017 och fastställdes av fullmäktige i november.

I år fanns det ingen majoritet för att göra på detta sätt. Nu kommer planen som benämns regionplan att beslutas vid fullmäktigemötet den 19-20 november.

Spelreglerna

Kommunallagskunskap

- 1 kap. – Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. – Kommunala angelägenheter
- 3 kap. = Kommunernas och landstingens organisation och verksamhetsformer
- 4 kap. – Förtroendevalda
- 5 kap. = Fullmäktige
- 6 kap. = Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. – Anställda
- 8 kap. – Delaktighet och insyn
- 9 kap. – Kommunal samverkan
- 10 kap. – Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. – Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. – Revision
- 13 kap. – Laglighetsprövning

Lagens disposition

Fullmäktigearbetet

Författningar

Arbetsordning

Reglementen

Mötesordning

Landstingets legitimitet

- Grundlag Regeringsformen
- Lag Kommunallagen
- Förordning Tillkännagivande om länets indelning i kommuner
- Föreskrift Landstingsfullmäktiges arbetsordning och nämndernas reglementen
- Beslut Delegeringsbestämmelser

Regeringsformen 1 kap 3-6 §§

- 3 §** Regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen är rikets grundlagar.
- 4 §** Riksdagen är folkets främsta företrädare. Riksdagen stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel ska användas. Riksdagen granskar rikets styrelse och förvaltning.
- 5 §** Konungen eller drottning, som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron, är rikets statschef.
- 6 §** Regeringen styr riket. Den är ansvarig inför riksdagen.

Regeringsformen 1 kap 7-9 §§

- 7 §** I riket finns kommuner på lokal och regional nivå.
- 8 §** För rättskipningen finns domstolar och för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter.
- 9 §** Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

Regeringsformen 14 kap 1-2 §§

14 kap. Kommunerna

1 § Beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar.

2 § Kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på **den kommunala självstyrelsens grund**. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. På samma grund sköter kommunerna även de övriga angelägenheter som bestäms i lag.

Ledighet från anställning

Rätt till ledighet från anställning som behövs för att kunna fullgöra uppdraget, omfattar enl. KL 4:11

- Tid för möten i kommunala organ
- Andra möten som är nödvändiga för uppdragen
- Resor till och från mötena
- Behövlig dygnsvila före eller efter mötena

Ersättning för arbetsinkomst

KL 4:12

Förtroendevalda har rätt till skälig ersättning för de arbetsinkomster och ekonomiska förmåner som de förlorar när de fullgör sina uppdrag.

Detta gäller dock inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid.

Ersättning för resekostnader

KL 4:13

Förtroendevalda med funktionshinder har rätt till skälig ersättning för resekostnader som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

Detta gäller dock inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid.

Ersättning för barntillsyn

KL 4:14

Förtroendevalda med barn som har behov av tillsyn har rätt till **skälig ersättning för kostnader för barntillsyn** som uppkommer när de fullgör sina uppdrag.

Detta gäller dock inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid.

Ytterligare ersättningar

KL 4:16

Fullmäktige får besluta att förtroendevalda i **skälig omfattning** ska få

1. **ersättning för resekostnader** och andra utgifter som föranleds av uppdraget utöver vad som följer av 13 och 14 §§,
2. **arvode** för det arbete som är förenat med uppdraget,
3. **pension**, och
4. **andra ekonomiska förmåner**.

Lika belopp för lika uppdrag

Om fullmäktige beslutar att arvode ska betalas, ska arvodet bestämmas till lika belopp för lika uppdrag.

Detta gäller dock inte förtroendevalda som fullgör uppdragen på heltid eller en betydande del av heltid.

Ledamotskunskap

- Fullmäktiges sammanträden 5 ggr/år
- Extra sammanträde – LS, ordf. eller minst 1/3
AO 7 §, KL 5:12
- Anmälan om hinder *AO 10 §, KL 5:17-20*
- Motion *AO 14-15 §§, KL 5:22, 35*
- Interpellation *AO 16-17 §§, KL 5:59-63*
- Fråga *AO 18-19 §§, KL 5:64*
- Närvaro- och yttranderätt *AO 25 §, KL 5:42*

Motion (AO 14-15 §§, KL 5:22, 35)

Varje ledamot får själv eller tillsammans med andra ledamöter väcka ett ärende i fullmäktige

- Motioner ska vara **skriftliga**
- Egenhändigt **undertecknade**
- Förslag **inom landstingets kompetensområde**
- Får inte uppta ämnen av olika slag med undantag för **programmotioner**
- **Inges till landstingets diarium**
- **Får presenteras** vid nästkommande sammanträde efter att fullmäktige godkänt den
- **Beslut bör fattas inom ett år** från det att motionen väcktes

Gemensamt för interpellationer och frågor

- Ska avse ämnen som hör till fullmäktiges, styrelsens eller en nämnds handläggning
- Får inte avse myndighetsutövning mot enskild
- Riktas till ordföranden i en nämnd eller till landstingsråd
- Skriftlig och **egenhändigt undertecknad** av en ledamot
- Ersättare får inte fråga eller interpellation endast till sammanträde vid vilket ersättaren ska tjänstgöra som ledamot
- Ska ha ett bestämt innehåll

Skillnader mellan interpellationer och frågor 1 (2)

Interpellationer

- Bör endast ställas i angelägenheter av **större intresse** för landstinget
- Ska vara försedd med **motivering**

Frågor

- Får ställas även i angelägenheter av mindre intresse
- Motivering behövs inte, men en fråga får vara försedd med en kort inledande förklaring
- Ska kunna besvaras mycket kortfattat

Skillnader mellan interpellationer och frågor 2 (2)

Interpellationer

- Inlämnas till landstingets diarium senast kl 8.30 tio arbetsdagar före fullmäktigesammanträde
- Alla tjänstgörande ledamöter och ersättare får delta i debatten

Frågor

- Inlämnas till landstingets diarium senast kl 8.30 fem arbetsdagar före fullmäktigesammanträde
- Bara den ledamot eller ersättare som framställt frågan och den som besvarar den får delta i överläggningen

Yttranderätt i fullmäktige 1 (2)

Rätt att delta i överläggningarna men inte i besluten

- **Landstingsråd och oppositionsråd**
- **Ordförande och vice ordförande i styrelsen**
- **Ordförande och vice ordförande i nämnd** vid allmänpolitisk debatt, vid handläggning av ärende som har beretts av nämnden eller beredningen och vid besvarande av interpellation eller fråga som har framställts till ordföranden
- **Ledamot** i landstingsstyrelsen och annan nämnd eller ledamot i styrelse för kommunala företag **vid besvarande av interpellation eller fråga.**

Yttranderätt i fullmäktige 2 (2)

- **Revisor** hos landstinget vid behandling av revisionsberättelse samt revisorernas egen förvaltning
- Om LF enhälligt beslutar det, även **landstingsdirektör, bitr, landstingsdirektör och chefsjurist**
- **För att ge upplysningar**; övriga i den mån fullmäktige beslutar det, t.ex. annan nämndledamot, landstingsanställda

Yrkanden (AO 26 §)

- **Materiella yrkanden**
  - Bifall
  - Avslag
  - Ändring
- **Formella yrkanden – bordläggning och återremiss (KL 5:50-51)**
  - om det begärs av minst 1/3 (28) av de närvarande ledamöterna
  - Bordläggning – Ärendet behandlas vid nästa möte
  - Återremiss – Ärendet kompletteras, begäran ska motiveras
- Yrkanden ska avgas skriftligt om ordföranden begär det

Debattregler (AO 28 §)

- Anföranden sker i den ordning man anmäler sig
  - Undantag för repliker
    - Högst 2 x 2 min
    - Endast för ledamot som apostroferats, d.v.s. som tidigare talare har riktat sig till genom namn eller partibeteckning
    - Replik ska begäras i omedelbar anslutning till anförandet
- Huvudregel 5 min för första + 3 min för följande
- Ingen får avbryta en talare utom ordföranden
- Särskilda regler kan överenskommas inför varje fullmäktigesammanträde

Omröstning

- Omröstning (AO 30-32 §§)
- Omröstning vid val (AO 33 §)
- Reservation och särskilt yttrande (AO 37 §)
  - Reservation och särskilt yttrande ska anmälas innan sammanträdet avslutas. (KL 4:27)
  - Skriftlig reservation och särskilt yttrande ska lämnas till sekreteraren senast före justering.
- Avser man att avstå från att delta i beslut, anmäls det till ordföranden innan ordföranden ställer proposition (AO 37 §)

Reservation

- Med reservation avses en anmälan om att en ledamot, som deltar i ett beslut, inte håller med om beslutet.
- Reservation ska alltid anges i protokollet enligt 5 kap. 67 § kommunallagen.
- En reservation har rättsverkningar och kan vara såväl skriftlig som muntlig.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande benämns ”**skriftlig reservation**” i Landstingsfullmäktiges arbetsordning 37 § och utgör **motivering** till en avvikande mening eller ett **förtydligande** av en ståndpunkt i **samband med en reservation** från en ledamot eller tjänstgörande ersättare.

Önskar en ledamot motivera eller utveckla sin reservation krävs ett särskilt yttrande som **ska vara skriftligt, undertecknat av reservanten och lämnat till sekreteraren senast före justering** av protokollet. En ledamot som reserverar sig har alltid rätt att lämna ett sådant särskilt yttrande.

Protokollsanteckning

Protokollsanteckning kan innehålla **kommentarer till protokollet** från såväl ledamöter, ersättare som tjänstemän av flera olika anledningar.

När en protokollsanteckning härrör från en ledamot utgör det en svagare markering än en reservation och kan också göras av andra än dem som är röstberättigade för att markera en ståndpunkt.

En protokollsanteckning kan fogas som bilaga till protokollet eller anges muntligt och skrivs in i protokollet av sekreteraren.

Eftersom protokollet förs på ordförandens ansvar avgör ordföranden om en protokollsanteckning ska få göras.

Tillkännagivande av sammanträde

Ordföranden ska tillkännage **tid och plats** för varje sammanträde med fullmäktige och **uppgifter om de ärenden som ska behandlas.**

Fullmäktiges sammanträden ska tillkännages på landstingets anslagstavla **minst en vecka före** sammanträdesdagen

Kallelse till sammanträde

Tillkännagivandet lämnas till varje ledamot och varje ersättare genom utskick via posten eller på annat tillförlitligt sätt.

De ledamöter och ersättare som medgivit det, får utskicket endast tillgängligt via Landstingets webbaserade anslagstavla.

Offentlighet och sekretess

- De handlingar som fullmäktigeledamöter får del av är allmänna och offentliga handlingar
- Så behöver det inte vara i nämnderna och dess beredningar